

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ КОНЦЕПТ РОЗВИТКУ ПРОЄКТНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Світлана Кравець,

кандидат педагогічних наук, старший дослідник,
старший науковий співробітник лабораторії зарубіжних систем
професійної освіти і навчання,
докторантка Інституту професійної освіти НАПН України,
м. Київ, Україна,
<https://orcid.org/0000-0002-8878-6241>,
e-mail: sveta.kindz@ukr.net

Анотація. Проєктна культура педагогів професійного навчання характеризується багатозначністю і проявляється в різних контекстах. Її розвиток ґрунтується на використанні сукупності положень і принципів таких методологічних підходів: системний, синергетичний, інтегративний, компетентнісний, діяльнісний, суб'єкт-суб'єктний, акмеологічний, культурологічний, андрагогічний, професіографічний, технологічний. Конкретизовано значимість та доцільність методологічних підходів у вирішенні завдань щодо розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання.

Ключові слова: методологічні підходи, принципи та положення, проєктна культура, педагог професійного навчання.

METHODOLOGICAL CONCEPT OF DEVELOPMENT OF PROJECT CULTURE OF VOCATIONAL EDUCATION TEACHERS

Svitlana Kravets,

Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Researcher,
Senior Research Officer of the Laboratory of Foreign
Systems of Vocational Education and Training,
Doctorate Student of the Institute of Vocational Education
of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. The project culture of vocational teachers is characterized by ambiguity and manifests itself in different contexts. Its development is based on the use of a set of provisions and principles of the following methodological approaches: systemic, synergistic, integrative, competence-based, activity-based, subject-subject, acmeological, cultural, andragogical, professionalographic, technological. The significance and feasibility of methodological approaches in solving problems of developing the project culture of vocational teachers are specified.

Keywords: methodological approaches, principles and provisions, project culture, vocational teacher.

Розвиток проєктної культури педагогів професійного навчання зумовлюється сучасними процесами глобалізації, цифровізації та євроінтеграції суспільства, що видозмінюють їхнє особисте ставлення до культурного досвіду, освітнього середовища, педагогічної діяльності в

технологічних умовах та нестандартних ситуаціях. Характерними ознаками проєктної культури сучасного педагога професійного навчання є: поліфункціональність, багатозадачність, оригінальність, інноваційність, прогностичність, результативність та ін., розвиток яких забезпечується шляхом використання сукупності ідей, положень і принципів, інтегрованих у відповідні методологічні підходи. Проєктна культура педагога професійного навчання розвивається у площині соціокультурного, соціально-економічного, психолого-педагогічного, організаційно-управлінського, техніко-технологічного та ін. контекстів (Кравець, 2018) й спрямована «...не тільки на вирішення педагогічних проблем, що ґрунтуються на реалізації принципу зв'язку теорії з практикою, а й забезпечує виконання ринкових реформ, формує педагогічні моделі, інтегровані із соціально-економічними факторами: людський фактор, фактор часу, інформаційний та науковий» (Дутка, 2016). Динамічний розвиток суспільства за усіма векторами відбувається під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів і зумовлює системне реформування освітніх систем й модифікацію підходів до розвитку творчого потенціалу особистості, її професійного росту й самовдосконалення на основі збереження національного педагогічного досвіду й примноження кращими педагогічними практиками інших культур. Відтак розвиток проєктної культури педагога професійного навчання має базуватися на відомих концептуальних положеннях та наукових підходах, визначальними серед яких є: системний, синергетичний, інтегративний, компетентнісний, діяльнісний, суб'єкт-суб'єктний, акмеологічний, культурологічний, андрагогічний, професіографічний, технологічний. Принципові положення цих підходів мають практичне застосування у розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання й конкретизуються значимістю та доцільністю у вирішенні завдань наукового пошуку.

На основі розуміння поняття «система» як комплексу елементів, що знаходяться у взаємодії, як розмаїття об'єктів разом з відношеннями між об'єктами та їх атрибутами (Гончаренко, 1997), *системний підхід* забезпечує функціонування методичної системи, елементами якої є цілі, завдання, зміст, педагогічні умови, традиційні й інноваційні форми, методи, засоби та технології вдосконалення ціннісно-мотиваційного, інноваційно-когнітивного, проєктувально-діяльнісного та особистісно-рефлексивного компонентів проєктної культури педагога професійного навчання. Методична система розвитку досліджуваного феномену характеризується як педагогічна, якій характерні: цілісність, логіка процесу, взаємозв'язок усіх його частин та підсистем. У розвитку проєктної культури педагога професійного навчання не обмежуємося можливостями інтравертної педагогічної системи (використання внутрішніх освітніх ресурсів та потенціалу закладу освіти), а максимально забезпечуємо розвиток досліджуваного феномену в умовах екстравертної (відкритої) педагогічної системи шляхом інтеграції освітнього процесу з організаційно-технологічними процесами виробництва в умовах налагодженого державно-приватного (соціального) партнерства між

закладом освіти та підприємствами; вивчення й застосування виробничих технологій; організації дуальної форми здобуття освіти; підвищення професійної та освітньої кваліфікацій; стажування на виробництві; сертифікації, участі педагогічних працівників у національних та міжнародних конкурсах, проєктах, грантах.

Поєднання елементів методичної системи із компонентами інших мікро- та макросистем забезпечують положення *синергетичного підходу*, зокрема щодо виявлення чинників впливу на розвиток проєктної культури педагогів професійного навчання та спільних закономірностей самоорганізації різних систем (соціокультурної, соціально-економічної, техніко-технологічної), їх імплікаційності та доцільності відображення у методичній системі розвитку досліджуваного явища. *Інтегративний підхід* у розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання реалізують принципи: взаємодоповнюваності та комплементарності, міждисциплінарності, зв'язку теорії з практикою (поєднання науково-методичних й гуманітарних знань; способів і процесів проєктної діяльності; форм, методів і технологій досягнення результатів; форм здійснення освітнього процесу тощо).

Інтегральний прояв проєктної культури забезпечує *компетентнісний підхід* як концептуальна основа інноваційної системи розвитку досліджуваного процесу. Цей підхід визначає цілі і зміст розвитку проєктної культури, конкретизує відповідну систему знань та умінь, ставлень, засвідчує готовність педагогів професійного навчання відповідально та автономно здійснювати проєктну діяльність у різних соціальних середовищах із виконанням різних соціальних ролей на основі досвіду та педагогічної творчості. Звідси розуміємо, що у будь-якій системі основною функцією суб'єкта є діяльність, яка набуває конкретного індивідуального змісту відносно впливу соціокультурних систем, професійного середовища, соціальних груп. У контексті розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання *діяльнісний підхід* забезпечує системний їхній професійний розвиток шляхом здійснення педагогічної, проєктної та самоосвітньої діяльності. Якщо самоосвітня діяльність детермінується в основному суб'єктною орієнтацією (свідомою роботою над собою, самоаналізом, рефлексією), то професійна діяльність здійснюється на основі положень *суб'єкт-суб'єктного підходу* й характеризує конструктивну та реципрокту взаємодію між учасниками освітнього процесу. Цей підхід у розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання спрямований на реалізацію інтеракції між усіма учасниками цього процесу у контексті досягнення певної мети. Суб'єктна позиція педагога визначає смисл життєвих і професійних цінностей, забезпечує формування культурного середовища професійної та навчальної діяльності, в якому розвиваються ключові компетентності здобувачів освіти. У такому середовищі розвиток проєктної культури базується на принципах *акмеологічного підходу* й характеризується процесами творчої самореалізації, самодостатності та прагненнями досягти вершин всебічного розвитку особистості через призму

поваги до цінностей культурних надбань. У цьому контексті актуалізується значення *культурологічного підходу*, що дає змогу розширювати умови та можливості для розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання шляхом взаємодії, спілкування та діяльності на засадах культуротворчості, полі- та транскультурності. Йдеться про діалог культур, в якому особистість, як носій культурних цінностей, норм і поведінкових моделей, здатна свідомо забезпечувати саморозвиток та впливати на творення сучасних культур.

Методологічну основу усвідомлення власної світоглядної позиції, культури, життєвих установок, досвіду, набутих знань й умінь та їх застосування у професійному зростанні визначає теорія освіти дорослих, тобто *андрагогічний підхід*, який забезпечує врахування вікових, психологічних, соціальних, професійних особливостей як власних, так і усіх суб'єктів взаємодії, і дає змогу чітко визначати потреби, мету, шляхи та умови підвищення ефективності розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання. У цьому контексті важливо враховувати комплекс умов і вимог до професійної діяльності педагога професійного навчання, включаючи вимоги професійного стандарту, програмні результати освітніх програм, інші нормативні акти, які відображаються у положеннях *професіографічного підходу*.

Розвиток проєктної культури педагогів професійного навчання, що відбувається з урахуванням соціокультурних тенденцій, суб'єктних позицій, стандартизованих професіографічних норм, людських і технічних ресурсів передбачає певну послідовність операцій. Орієнтуючись на результат у цьому процесі, вибудовується технологічна його організація з регламентованими основними завданнями на кожній стадії розвитку, умовами та засобами їх досягнення. *Технологічний підхід* у дослідженні, з однієї сторони, визначає алгоритм створення методичної системи розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання як освітньої технології, призначеної для розв'язання стратегічних завдань системи освіти, а з іншої – моделює педагогічну технологію поетапного розвитку проєктної культури за наявності певних умов і в дидактичному плані забезпечує можливості імплементації проєктної культури у проєктуванні технологій навчання. Методологічні підходи, визначені для розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання, слугують основою для уточнення чинників та принципів розвитку досліджуваного процесу.

Список посилань

- Гончаренко, С. (1997). *Український педагогічний словник*. Київ: Либідь.
- Дутка, Г. (2009). *Педагогіка, математика, економіка: словник базових термінів*. Київ: УБС НБУ.
- Кравець, С. (2018) Розвиток проєктної культури педагогів професійного навчання: основні вектори дослідження в контексті управління якістю освіти. In Л. Сушенцева, Л. Петренко, Н. Житник (Ред.), *Управління якістю освіти: досвід та інновації*: монографія, кн.2 (с. 86-109). Павлоград: ІМА-прес.